

ПРАВИЛА
ЗА ПЛАНИРАНЕ И РЕАЛИЗИРАНЕ НА ДЪРЖАВНИЯ ПЛАН-ПРИЕМ В VIII
КЛАС В НЕСПЕЦИАЛИЗИРАНИТЕ ПРОФИЛИРАНИ И ПРОФЕСИОНАЛНИ
ГИМНАЗИИ, СРЕДНИТЕ И ОБЕДИНЕНИТЕ УЧИЛИЩА

I. ЦЕЛИ И ПРЕДМЕТ НА ПРАВИЛАТА

Министерството на образованието и науката (МОН) цели подпомагане на образователните институции и Регионалните управления на образованието (РУО) при осъществяването на политиките в сферата на образованието за:

1. Преструктуриране на приема по профили и професии в посока на STEM профили и технически и ИТ професии, съгласно прогнозни целеви стойности за 2019-2020 учебна година на областно ниво (*Приложение 1*).
2. Повишаване процентното съотношение на приетите ученици в VIII клас в професионални гимназии и паралелки с професионална подготовка – с минимум 2 процентни пункта за учебна година (базова стойност – октомври 2018 г.)

Предмет на правилата са информационните, организационните, административните и комуникационните мерки, които се предприемат от институциите в системата на образованието и заинтересованите страни в изпълнение на нормативната уредба и политиките в сферата на образованието.

II. ОБЩИ НАСОКИ

Пазарът на труда все повече има потребност от специалисти с базови, ключови компетентности и „умения на бъдещето“, свързани с умението да се учим в бързо променящата се технологична и дигитализираща се работна среда в допълнение към знания, свързани с природните науки, технически, математически и ИТ компетентности. Основна задача на образованието и обучението е да подготви учащите за заетост и активно гражданство в тази нова икономическа и организационна среда.

Докато базовите и ключовите компетентности се формират с учебните програми по всички предмети и модули в общообразователната, профилираната и професионалната подготовка, то техническите и дигиталните умения се изграждат

предимно чрез профилираната и професионалната подготовка и по тази причина следва да са водещи при планирането на държавния план-прием. Такива са профилите софтуерни и хардуерни науки, математически, природни науки, както и професии и специалности от професионални направления, свързани с водещи отрасли от националната икономика като електротехниката, електрониката, машиностроенето, ИТ индустрията и др.

Връзката с бизнеса е от съществено значение за ориентиране към бъдещите потребности на икономиката и пазара на труда. По тази причина на всички нива на планиране на приема в нормативната уредба и в допълнително разработените механизми и създадени партньорски формати са разработени и предложени процедури за взаимодействие между работодателите и образователните институции. Допълнително, образователните институции могат да инициират в партньорство с бизнеса редица дейности за консултиране, координиране, представяне и демонстриране на ползите от придобиване на търсени умения и професии.

Агенцията по заетостта и нейните структури – дирекции „Бюро по труда“ (ДБТ) са естествени партньори при определянето на текущи и бъдещи потребности на пазара на труда и навременно информиране и консултиране за трудова и социална реализация на младите хора. Регионалните управления на образованието и директорите на училищата могат да организират съвместни дейности и кампании с ДБТ, като например провеждане на информационни срещи/форуми с ученици и/или техните родители за търсените актуални професии с оглед на навременно ориентиране в избор на профили или професии, в които да продължат средното си образование.

От съществено значение при комуникирането на предложенията за държавен план-прием е да се ползва информация в числа и изводи от **анализа на спецификата на областта, общината и училищата и от стратегиите, прогнозите, програмите и плановете за развитие на общината и областта**. В тази връзка е необходимо регионалните управления на образованието да участват активно в разработването или актуализирането на общинските и областните програми за развитие, а **областните управители като еднолични органи на изпълнителната власт в областта – да провеждат държавната политика, да координират работата на органите на изпълнителната власт и да осигуряват съответствие между националните и**

местните интереси, както и организират разработването и изпълнението на областни стратегии и програми за регионално развитие.

Ориентирането на професионалната и профилираната подготовка към придобиване на привлекателни за младото поколение професии, свързани със съвременна техника и информационни технологии, благоприятства процеса на превенция за преждевременното напускане на училище като ограничава броя на лицата, които остават с основно или с по-ниско образование. Известно е, че най-много отпаднали ученици има в VII клас. Превенцията на отпадане на тази рискова група изисква планирани и целенасочени съвместни действия на училищно и регионално ниво, които да включват както работа с учениците и техните родители за кариерно ориентиране и промяна на отношението към образованието като предпоставка за по-добър живот, така и мерки за проследяване участието на всеки ученик в процеса на кандидатстване и реализиране на планираните паралелки за VIII клас. **Образователните институции в партньорство с всички заинтересовани страни следва да ориентират план-приема към разширяване възможностите за включване в подходящи „образователни пътеки“ и форми на обучение учащите от всички целеви групи за тяхната реализация на пазара на труда и за повишаване благосъстоянието на сегашното и бъдещите поколения.**

За реструктуриране на държавния план-прием и формиране на положително възприемане на предлаганите промени и разбиране на ползите за цялото общество важно значение има провеждането на **регионални комуникационни кампании** още в процеса на планирането. Комуникационни кампании трябва се организират на регионално, общинско и училищно ниво и следва да ангажират обществения съвет, функциониращ към началника на РУО, в който участват представители на регионални институции, местни и неправителствени организации. В зависимост от посланията и аудиторията се привличат като съмишленици и други представители на местната власт, регионални структури на Агенция по заетостта, работодателски организации, бизнеса, синдикални организации, общественици, личности с влияние и авторитет. От съществена важност е тези кампании да се водят активно по информационни канали, които стигат до желаната аудитория и се ползват от нея с доверие. Обществеността трябва да бъде убедена, че предложеният на училищно и регионално ниво държавен план-прием е в отговор на проучени и доказани потребности на пазара на труда и в полза на бъдещото развитие на района.

III. ПОДГОТОВКА И ПЛАНИРАНЕ НА ПРИЕМА ДО ДЕКЕМВРИ/15 ЯНУАРИ

1. Министерството на образованието и науката (МОН)

1.1. разработва, актуализира и разпространява Правила за планиране и реализиране на държавния план-прием в VIII клас в неспециализираните профилирани и професионални гимназии, средните и обединените училища (по-нататък „Правилата“)

1.2. изготвя писмо с приложения до началниците на РУО относно подготовката на предложенията и утвърждаването на държавния план-прием и организацията по неговото съгласуване. Приложенията са по образец, определен от министъра на образованието и науката за разпределение на паралелките по вид и брой ученици по общини и области;

1.3. създава възможности за стандартизирано отразяване заявките на училищата за план-прием в VIII кл., както и за мониторинг на различните етапи от планиране, координиране и утвърждаване на приема.

2. Агенция по заетостта

2.1. Агенция по заетостта изпраща два пъти в годината писма до председателите на комисиите по заетостта към областните съвети за развитие и дирекциите "Бюро по труда" с указания за сроковете и реда за набиране и обработване на информация за потребностите на работодателите от работна сила в областта (на основание чл. 7а, ал.1 ППЗНЗ).

3. Регионалните управления на образованието (РУО)

3.1. подготвят и планират дейностите на областно ниво по изготвяне на държавния план-прием съобразно Правилата и при съблюдаване на сроковете на дейностите (*пример за добра практика на РУО-Враца*).

3.2. информират заинтересованите страни чрез писма и поместват на интернет страниците си списък на неспециализираните профилирани и професионални гимназии, средните и обединените училища, които ще осъществяват държавен план-прием в VIII клас в паралелки за профилирана и за професионална подготовка;

3.3. публикуват на интернет-страницата си информация и/или изпращат писма на вниманието на областните и общинските администрации във връзка с получаване на предварителни становища за прием по специалности от професии, основаващи се на

стратегииите, прогнозите, програмите и плановете за развитие на общината и областта (на основание чл. 50, т. 2 и 3 на Наредба 10);

3.4. публикуват на интернет-страницата си информация и/или изпращат писма на вниманието на работодатели и техните представителни организации във връзка с възможностите за заявки за обучение по специалности от професии (на основание чл. 50, т.3 на Наредба 10);

3.5. изпращат писма до бюрата по труда във връзка със предоставяне на информация за трайно търсените на пазара на труда професии;

3.6. обобщават получените становища по т. 3.2, 3.3 и 3.4, вкл. и по отношение на специалности, предложени за дуална форма на обучение, защитени специалности и специалности от професии с доказан текущ или прогнозиран недостиг от специалисти на пазара на труда и други търсени на пазара на труда професии и специалности от професии и предоставят информация на директорите на училищата, осъществяващи прием след завършено основно образование;

3.7. информират директорите на училищата в областта за сроковете и изискванията към оформлението на предложенията за държавния и допълнителния план-прием (на основание чл. 50, ал.1 от Наредба 10).

3.8. РУО инициират или организират срещи с:

- директорите на обединените и средните училища и профилираните и професионалните гимназии;
- експертите по образование и други представители на общините;
- представителите на работодателските организации за областта, вкл. техните представители, както и представители на организациите на работниците и служителите в Областната комисия по заетостта;
- представители на фирми-партньори на професионалните гимназии от предходните години;
- бюрата по труда и постоянните комисии по заетостта;
- участието на гореизброените институции в партньорски формати.

3.9. РУО организират съвместно с училищата посещения на ученици/класове в предприятия и професионални гимназии и на представители на предприятия и професионални гимназии в прогимназиалния етап.

4. Работодателите и техните организации и организациите на работниците и служителите

4.1. определят свои представители на регионално ниво в Комисията по заетостта към Областния съвет за развитие;

4.2. предоставят списък на своите представители на регионално и местно ниво на РУО с цел координация на подготовката на държавния план-прием.

4.3. установяват партньорски отношения с училищата по т. 3.2. и участват във форуми с професионалните гимназии и други срещи и дискусии по т. 3.8 с цел обсъждане на възможностите за планиране на прием по профили и специалности, ориентирани към потребностите на бизнеса на национално и местно ниво, вкл. на приема в дуална форма на обучение и определяне на защитени специалности и специалности с очакван недостиг от специалисти на пазара на труда;

4.4. изпращат своите предложения и заявки в РУО за прием по профили и професии и специалности, разработени на базата на представителни анализи и прогнози на национално, секторно и областно ниво относно потребностите на икономиката и пазара на труда, вкл. за дуална форма на обучение и за паралелки с обучение по защитени специалности от професии, специалности от професии с доказан текущ или прогнозиран недостиг от специалисти на пазара на труда и други търсени на пазара на труда професии и специалности от професии;

4.5. участват два пъти годишно в допитването и набирането на информация от страна на Агенция по заетостта и Бюрата по труда за потребностите на работодателите от работна сила в областта;

4.6. организират и/или участват в Дни на Отворените врати на регионално и местно ниво за представяне на предприятията и професиите;

4.7. организират посещения на свои представители за представяне на професии / предприятия / продукти / иновации в училищата.

5. Общините и областните администрации

5.1. осигуряват съответствие между местните, регионалните и националните интереси като изготвят и изпращат на РУО предварителни заявки и становища за прием по профили и специалности от професии, основаващи се на стратегиите, прогнозите, програмите и плановете за развитие на общината и областта;

5.2. осигуряват взаимодействие между органите на изпълнителната власт и заинтересованите страни, инициират срещи със заинтересованите страни: училища, работодателски организации, РУО и др.

6. Училищата

6.1. Училищата провеждат дейности за кариерно ориентиране за учениците в VII клас;

6.2. Гимназиите, средните училища и обединените училища организират срещи и представят училището си и изучаваните профили и специалности пред ученици от седми клас и техните родители - на територията на гимназията и на територията на основни и средни училища;

6.3. Училищата организират кръгли маси, дискусии и др. с участието на ръководствата на фирмите и/или техните представителни организации за обсъждане на възможностите за дуално обучение, както и търсените от работодателите професии (вкл. защитени специалности и специалности от професии с очакван недостиг от специалисти на пазара на труда), които да се предложат за държавен план-прием;

6.4. Гимназиите, средните училища и обединените училища представят до 15 януари в РУО мотивирани предложения относно броя на паралелките, броя на учениците и специалностите от професии по форми на обучение при условията и по реда на държавния образователен стандарт за организацията на дейностите в училищното образование и при спазване на държавните образователни стандарти за финансиране на институциите и за физическата среда и информационното и библиотечното осигуряване на детските градини, училищата и центровете за подкрепа за личностно развитие, както и:

- политиките на МОН за реструктуриране на приема по профили и професии в посока на STEM профили и технически и ИТ професии, както и за повишаване процентното съотношение на приетите ученици в VIII клас в професионални гимназии и паралелки с професионална подготовка;
- получената от РУО информация и указания и информацията от срещите и дискусиите по т. 3.6-3.9, 4.2-4.7 и 5.1-5.2;
- наличието на условия за гарантиране на качество на образователно-възпитателния процес: осигуряване на материално-техническа база,

обезпечаване с педагогически специалисти, преминаване към едносменен режим и осигуряване на целодневна организация за ученици в случаите, предвидени от закона;

- потребностите на пазара на труда, установените партньорски отношения с работодатели, подадените заявки и становища, предлаганите възможности за добра последващата реализация;

IV. УТВЪРЖДАВАНЕ НА ДЪРЖАВНИЯ ПЛАН-ПРИЕМ

15 ЯНУАРИ – АПРИЛ

Регионални управления на образованието (РУО)

7. Началникът на РУО, в изпълнение на нормативната уредба:

7.1. изготвя обобщено предложение за цялата област – в срок до 1 февруари;

7.2. предоставя за съгласуване обобщеното предложение за държавен план-прием на комисията по заетостта към областния съвет за регионално развитие – в срок до 15 февруари;

7.3. представя на министъра на образованието и науката обобщеното предложение за държавния план-прием – в срок до 1 март;

7.4. публикува проекта на заповед за утвърждаване на план-прием за всички училища в областта за обществено обсъждане;

7.5. отразяват приетите в хода на съгласуването и общественото обсъждане промени в държавния план-прием;

7.6. утвърждава ДПП за общинските профилирани и професионални гимназии, за държавните професионални гимназии, за паралелките с профилирана подготовка в средните училища и професионалните гимназии, за паралелките с професионална подготовка в обединените училища, в средните училища и в профилираните гимназии в срок до 30 април (Чл. 52, ал.2 от Наредба 10/2016 г.)

7.7. публикува утвърдения държавния план-прием за всички училища в областта на интернет страницата на регионалното управление на образованието до 3 май. (чл. 52, ал.3 от Наредба 10/2016 г.) и информира МОН за утвърдения държавен план-прием.

8. Основните принципи и изисквания за изготвянето на балансиран план-прием, заложи в нормативните разпоредби, както и в изпълнение на образователните политики по т. 2, са:

- съобразяване на план-приема със стратегиите, прогнозите, програмите и плановете за развитие на общините и областта;
- отчитане на състоянието на училищната мрежа и тенденциите относно броя на учениците, завършващи основно образование по населени места и общини на територията на област;
- анализ на изпълнението на план-приема за предходните три години, вкл. оценка на нерационална и нежелана концентрация или (вторична) сегрегация на ученици в училища;
- отчитане от една страна на заявките и становищата на работодатели и работодателски организации, отразяващи потребностите на пазара на труда, установените партньорски отношения и предлаганите възможности за добра последващата реализация, а от друга - информирания избор на учениците и родителите и водещ до:
  - балансиране съотношението между профилирани и професионални паралелки с постепенно повишаване процентното съотношение на приетите ученици в VIII клас в професионални гимназии и паралелки с професионална подготовка;
  - реструктуриране на приема по профили и професии в посока на STEM профили и технически и ИТ професии, включително и в математически гимназии;
  - утвърждаване в средни училища на план-прием по профили, които не дублират профилите в профилираните гимназии, с изключение на STEM профили;
  - гарантиране на условия за качество на образователно-възпитателния процес - осигуряване на материално-техническа база, обезпечаване с педагогически специалисти, преминаване към едносменен режим и осигуряване на целодневна организация за ученици в случаите, предвидени от закона.

Областна комисия по заетостта и работодатели

9. Национално представителните организации на работодателите чрез номинирани техни представители на областно ниво:

9.1. подпомагат областния управител при определяне, организиране и контролиране провеждането на държавната политика по насърчаване на заетостта и обучението на ученици и възрастни на регионално равнище;

9.2. изпращат/изразяват становище, което се взема предвид при съгласуване на предложени план-прием от Областната комисия по заетостта.

Училища

10. Училищата обявяват утвърдения план-прием на интернет страницата на училището.

Общини

11. Общините съгласуват план-приема в съответствие със съществуващи и актуализирани планове за развитие на общината и спецификата на областта (съгласно Наредба 10, чл. 52, ал. 1, т. 3).

V. РЕАЛИЗИРАНЕ НА ПРИЕМА АПРИЛ/МАЙ-СЕПТЕМВРИ

Министерството на образованието и науката (МОН)

12. организира в партньорство с училищата, работодателите и техните организации и висшите училища национални състезания по професии и други дейности за популяризиране на професионалното образование и обучение (ПОО) – занимания по интереси, кръжоци, олимпиади, изложения и конкурси за ученически разработки на местно, областно и национално ниво;

13. създава възможност за обвързване на информацията за утвърдения държавния план-прием с информационната система за класиране и за проследяване на динамиката в различните етапи на класиране;

14. създава възможности за обвързване на дейностите за обхващане и включване на децата и учениците с дейностите по реализиране на приема с цел превенция срещу отпадане на ученици преди завършване на основно образование.

Регионалните управления на образованието (РУО)

15. Регионалните управления на образованието осигуряват всички организационни и административни условия за реализиране на планирания прием като:

15.1. създават механизъм за проследяване движението на учениците по време на класиранията;

15.2. организират проверки за установяване причините за оставане на ученици без свидетелство за завършено основно образование или неявяване на изпитите за

външно оценяване, както и по отношение на практики, свързани с ограничаване на свободния избор на профили или професия;

15.3. реализират и координират дейностите за обхващане и включване на децата и учениците с дейностите по реализиране на приема с цел превенция срещу отпадане на ученици преди завършване на основно образование, вкл. организират екипите за обхват за предприемане на мерки по Механизма за обхват и включване на учениците, които не са подали заявление за участие в класиранията за прием в паралелки в VIII клас;

15.4. създават условия за свободен избор на профил или специалност според предпочитанията на ученика, насърчвайки онлайн кандидатстването, както и осигурявайки дейности по кариерно ориентиране с кариерен консултант в определени дни на територията на РУО.

15.5. при всеки анализ по време на етапите на класиране началникът на РУО в сътрудничество с областния управител:

- взема предвид броя на учениците за реализиране на паралелката;
- дава предимство на формирането на паралелки с дуална форма на обучение и обучение по защитени специалности и специалности с очакван недостиг от специалисти на пазара на труда;

15.6. при закриване на паралелки и насочване на учениците към паралелки, в които има свободни места, учениците приоритетно се насочват към паралелки с профили и специалности, приемът по които отговаря на целите, формулирани в Раздел I.

15.7. организират и съдействат за организирането на информационни и комуникационни кампании, вкл. и като насърчават партньорството между институциите, училищата и работодателите като:

- Регионални панорами на професионалното образование;
- Дни на отворените врати на училища, изложби и базари на професиите;
- популяризиране на професионални гимназии и паралелки и STEM профили чрез организиране на срещи и представяне на изучаваните профили и специалности на територията на гимназията и чрез рекламни материали – визитки, флаери, дипляни, рекламни филми в местните медии, тематични участия в предавания по местните телевизии;

- представяне на професионалните гимназии и преподаваните в тях специалности съвместно с представители на бизнеса пред ученици от седми клас и техните родители - на територията на гимназията и на територията на основни и средни училища.

Училища

16. Училищата с ученици в VII клас се включват във всички дейности за предотвратяване отпадането от образователната система за учениците, които не са получили свидетелство за основно образование и не са се явили на национално външно оценяване;

17. Училищата организират Дни на отворените врати и предоставят възможности за консултиране и информиране на родители и ученици, както и съдействие за подаване на заявление за участие в класирането.